

МІГРАЦІЯ – ЩАСЛИВИЙ ПОГЛЯД НА ЖИТТЯ

Проаналізовано зв'язок між такими категоріями, як задоволеність життям, рівень доходів і міграція. Обґрунтовано залежність між рівнем доходу і задоволеністю життям в Україні. Запропоновано використання індексу щастя як індикатора добробуту країни. Описано важливість міграційних процесів для формування успішного економічного середовища.

Ключові слова: міграція, міграційні установки, інтеграція суспільства, глобалізація, світовий індекс щастя.

На сучасному етапі суспільного прогресу та розвитку міжнародних інтеграційних процесів поняття глобалізації дедалі частіше виступає як одне з домінуючих. Глобалізація, провідною метою якої є можливість населення сприяти взаємному прогресу, реалізує свою вагому функцію у міжнародних відносинах через процеси міжнародної міграції робочої сили. Важливо почати з того, що саме на особистісній базі кожної людини, зокрема, ґрунтуються загальнодержавного значення всебічні процеси: соціальні, політичні, економічні тощо. Цей список можна продовжувати до безкінечності, адже саме людина є провідною ланкою в створенні всіх ключових заходів. І тому загальне позитивне сприйняття навколишнього світу, максимальна задоволеність життям, – це основні цілі високорозвиненої держави.

Враховуючи швидкі темпи суспільного прогресу, останнім часом вельми актуальними стали дослідження тематики демографічних та міграційних процесів, пошуку нових схем успішного функціонування держави. Задля виходу з демографічної кризи, державам вкрай потрібні швидкі та зважені управлінські рішення, які ґрунтувались би на детальному аналізі широкого спектра показників, що відображають проблеми, які стримують розвиток людського капіталу.

Науковці дедалі частіше звертаються до питання міграційних процесів у своїх дослідженнях. Зокрема існує безліч думок щодо безпосереднього диференціювання поняття "міжнародна міграція". Для прикладу, доцент Люблінського католицького університету Іоана Павла II Майец Ст. Земба вважає, що міграція означає також обмін ідеями (мистецькими, науковими, політичними, релігійними), робить можливим пізнання нового бачення світу та відкриття нових горизонтів, створює нові численні можливості працевлаштування для наших дітей [4, с. 8]. Ідея науковця вельми обґрунтована, але тут також важливо розглядати мету мігранта, його менталітет та умови приймаючої країни. Своєю чергою, О. Київець розглядає міжнародну трудову міграцію як один із видів міжнародної міграції населення, що характеризується переміщенням робочої сили на тимчасову роботу з наступним поверненням на батьківщину [6, с. 26]. Зофія Кавчинська-Бутрим характеризує міграційні процеси, опираючись на таке визначення: "міграція в соціології визначається в найзагальнішому сприйнятті як зміна місця в суспільній структурі – окреслена як вертикальна міграція, або як зміна місця проживання – і тоді окреслюється як горизонтальна міграція" [5, с. 26].

Бублій М. пропонує розрізняти поняття "міграція робочої сили" та "трудова міграція", вважаючи останню вужчим поняттям [2, с. 4]. А. Мокій у контексті міжнародної трудової міграції вживає термін "міжнародний обмін людсь-

ким капіталом", де "людський капітал" – це запас знань, навичок, мотивацій та енергії, якими володіє особа і який може бути використаний протягом визначеного періоду часу з метою виробництва товарів і послуг [8, с. 267]. Однак чітке формування потреби в застосуванні новітніх засобів дослідження процесу формування міграційних установок відсутнє. Саме тому основоположною метою нашої роботи є визначення готовності України до впровадження нових дослідних комплексів вивчення процесу міграції.

В епоху масового поглинання країн у непереможні тенета новітніх технологій, стрімкого розвитку інтеграційних процесів, перед людством постала нова потреба, потреба в створенні так званого компасу, що даватиме можливість встановити реальний рівень прогресу суспільства. І цим новітнім компасом став "світовий індекс щастя" (англ. Happy Planet Index (HPI)), який передбачає вимірювання важливих на особистісному рівні факторів – рівень добробуту в довгостроковому періоді, супроводжуючись наявністю щасливого та значущого, з точки зору психології, життя. На глобальному рівні HPI аналізує швидкість споживання природних ресурсів. HPI об'єднує зазначені вище показники та представляє їх в абсолютно новій формі, яка демонструє екологічно ефективні якості досягнення сприятливого та максимально прийняттого для людства рівня життя [1].

З часів Другої світової війни суспільство зіткнулося з величезною кількістю глобальних загроз. Зокрема, в останні роки нашого існування ці процеси максимально позиціонуються. З часів Великої депресії 1929 р. саме зараз розвиток людства переживає найбільший економічний спад. І найстрашніше те, що прогалини в економічній ситуації супроводжуються постійно зростаючою загрозою зміни клімату та виснаженням природних ресурсів. Звідси і поява ненависної ідеї про кінець світу, але чи дійсно воно так, чи існує реальна загроза побоювань, а як альтернатива: чи існують методи уніфікації цієї проблеми, – ці питання вже давно стали підґрунтям досліджень багатьох науковців. Люди панічно налякані майбутнім життям, і для цього насправді існують реальні базові чинники: проблеми, які заважали нам раніше, можуть стати ще актуальнішими: більше половини населення світу живе менше ніж на 2,50 дол. у день; нерівність продовжує зростати навіть у багатих країнах.

І все ж таки з кризою настає і можливість змін. Догми останніх 30-х років були дискредитовані. Непохитне прагнення до економічного зростання – програма більшості країн на стимулювання рівня ВВП – залишила понад мільярд людей у злиднях, помітно покращила добробут багатих, і навіть не надала нам хоч якоїсь економічної сталості. Замість того, існуючі програми стимулювання рівня ВВП призвели до швидкого зменшення природних ресурсів та непередбачуваних змін клімату. Не дивно, що люди активно шукають альтернативні варіанти подолання існуючих проблем.

У липні 2006 р. New Economics Foundation (NEF) запропонував створення "світового індексу щастя" (далі, HPI) як радикальний відхід від нашої нинішньої одержимості ВВП. Маючи на меті роботу з невідкладно важливими принципами людського буття, засновники виділили здоров'я і позитивний досвід життя на базі оптимального використання природних ресурсів як універсальні цілі людства. Розраховуючи всесвітній індекс щастя, використовують три показники: вплив людини на природу ("ecological footprint" / "екологічний слід"), тривалість життя і задоволеність життям [1].

Головне завдання індексу – відобразити "реальний" добробут націй. Для порівняння рівня життя в різних країнах використовуємо значення ВВП на особу населення або ІРЛП, але ці індекси не завжди можуть відобразити реальний стан речей. Зокрема порівняння значення ВВП вважаємо недоречним, оскільки кінцева мета більшості людей – не бути багатими, а бути щасливими і здоровими. Світовий індекс щастя показує ефективність, з якою країни світу "конвертують" природні багатства в тривале і щасливе життя своїх громадян. НРІ ґрунтується на загальних утилітарних принципах: більшість людей хочуть прожити довге і повноцінне життя, а країни прагнуть зробити все можливе для досягнення максимального добробуту своїх громадян, розумно використовуючи наявні ресурси, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу.

Чим більший індекс, тим меншу кількість ресурсів витрачає країна для забезпечення щасливого життя своїх громадян (тривалість життя + задоволеність своїм життям). Інакше кажучи, всесвітній індекс щастя не показує "щасливих" громадян тієї чи іншої країни, а ілюструє ефективність використання природних ресурсів кожною країною світу для того, щоб людина відчувала себе щасливою. Наприклад: для того, щоб громадяни США були задоволені своїм життям, необхідна величезна кількість ресурсів, відповідно ця розвинена країна має низький всесвітній індекс щастя (114 місце за рейтингом NEF 2009 р.). Згадуючи позицію України в цьому розподілі, варто зауважити, що вона посідає 95 місце із 143 представлених [1].

Задля проведення успішного аналізу функціонування міграційних установок, насамперед варто визначити основні причини, що їх зумовлюють. Нерівність в економічній, соціальній і політичній сферах часто приводить індивідів до думки про можливу зміну місця проживання. Найпоширенішими причинами трудової міграції в більшості країн є економічні фактори, а саме: безробіття, низький рівень оплати праці, рівень життя населення. На сучасному етапі домінуючими виступають особисті потреби та бажання індивідів. Оскільки міграції є неминучими, то на порядок денний висувають питання щодо запобігання їм, а ефективного управління ними, що повинно відповідати як інтересам країн-експортерів робочої сили, так і інтересам приймаючих сторін.

Розглядаючи Україну в розрізі процесу формування міграційних установок, варто зауважити таке: задля підвищення всебічної привабливості країни, потрібно насамперед визначити потреби сьогоденного суспільства, оцінити – в чому полягає більша конкурентоспроможність приймаючих мігрантів-країн, порівняно з Україною. У цьому напрямі потрібно використовувати нові методи дослідження. Світовий індекс щастя є одним із новітніх інструментів дослідження задоволеності життям. Тобто досить правдоподібно, що саме цьому методу можна дати відповідь на багато запитань під час дослідження міграції. Спробуємо провести такого плану аналіз і в Україні.

Даний графік ілюструє кількість вибулих осіб за кордон у територіальному розподілі України. Здійснюючи аналіз рис. 1, дійдемо такого висновку: станом на січень 2012 р. жителі східних областей України найбільше схилилися до думки про зміну місця проживання задля пошуку кращого життя за кордоном, та безпосередньо прийняли рішення про еміграцію. Щодо західних та південних регіонів, то вони опинилися в середині графіка, а жителі центральних та північних областей України проявили найменшу схильність до зовнішньої міграції.

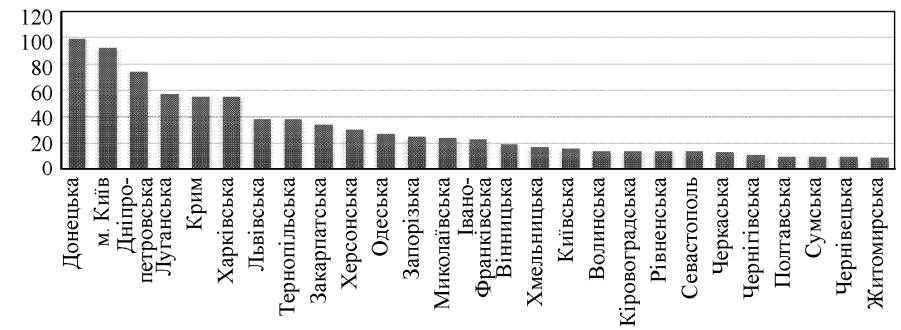

Рис. 1. Зовнішня міграція України в регіональному розподілі, січень 2012 р. (число вибулих, особи) [3]

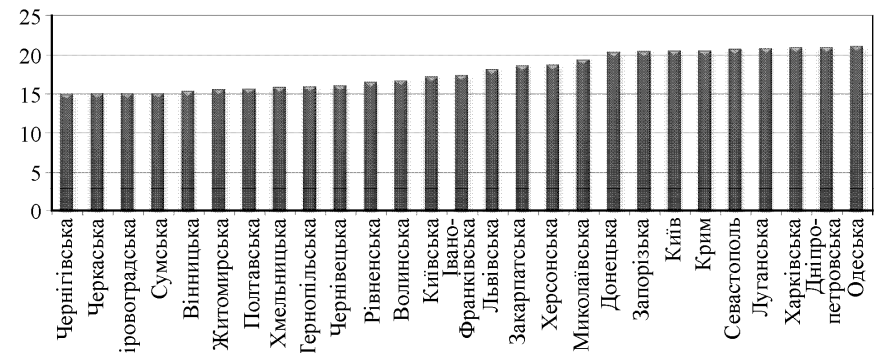

Рис. 2. Показник щастя в регіональному розподілі, 2011 р. [3]

Для розрахунку регіонального показника щастя взято до уваги такі показники: середня заробітна плата, рівень безробіття, співвідношення шлюбів до розлучень та тривалість життя. За результатами дослідження, найщасливіші українці живуть у південних і східних областях. Західні області потрапили в середину розподілу задоволеності життям. Центральні області, крім Києва, традиційно відстають за всіма показниками. Провівши візуальне порівняння двох графіків, зауважимо цікаву закономірність. Взаємозалежність процесів зовнішньої міграції та формування задоволеності життям має характер оберненої пропорції. Тобто виїзд громадян за кордон супроводжується підвищенням емоційної складової задоволеності життям. Зауважимо, що теза про те, що задоволеність життям збільшується із підвищенням рівня доходу, справедлива тільки для нашої країни. Дослідження американських та англійських учених показали цілком обернені результати: задоволеність життям/щастя не залежить від рівня доходу. У тому і проявляється цікавість проведення досліджень цієї тематики для України.

Отже, міжнародна міграція робочої сили є складним і масштабним явищем, яке спричиняє вельми несумісні та взаємно суперечливі результати: ліквідує дефіцит робочої сили в деяких галузях і регіонах, вона посилює конкуренцію на ринку праці; даючи можливість отримання надприбутків, створює додатковий тиск на соціальну сферу країн-реципієнтів (країн, в які спрямовані по-

токи робочої сили). Еміграція, з одного боку, відкриває можливості для взаємобогачення культур, а з іншого – створює проблему збереження національної самобутності як іммігрантів, так і місцевого населення. У країнах-донорах робочої сили трудова еміграція сприяє вирішенню проблеми безробіття і, водночас, призводить до втрати якісно кращої національної робочої сили [7, с. 264].

Підсумовуючи аналіз процесу формування міграційних установок в Україні, варто зазначити таке: запропонований американським дослідницьким центром "New economic foundation" показник "світового індексу щастя" достеменно можна використати під час проведення досліджень у міграційній сфері України. Якісний аналіз показника засвідчує достовірність його інформативного характеру. Таким чином, видається доцільним використання індексу щастя для розуміння природи міграційних процесів як у світі, так і в нашій країні зокрема.

Література

1. Daly H. University of Maryland / H. Daly. May 2009. – NEF, – THE HAPPY PLANET INDEX 2.0.
2. Бублій М.П. Державне регулювання зовнішньої міграції робочої сили в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / М.П. Бублій. – Харків, 2008. – С. 20.
3. Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Земба М. Інтегрований підхід до питання міграції / М. Земба. – Люблін : Вид-во Люблінського католицького ун-ту, 2008. – С. 125.
5. Кавчинська-Бутрим З. Міграції – зміни суспільного положення / З. Кавчинська-Бутрим. – Люблін : Вид-во Люблінського католицького ун-ту, 2008. – С. 155.
6. Київець О. Міжнародно-правовий статус трудових мігрантів // Дзеркало тижня, 2-8 березня. – 2010. – № 5 (567). – С. 26-27.
7. Лапшина І.А. Вплив світової фінансової кризи на міграційні процеси в Україні / І.А. Лапшина // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 302.
8. Мокій А. Проблеми асиметрії участі України у міжнародному обміні людським капіталом / А. Мокій, І. Чекан, І. Куревіна // Україна: стратегічні пріоритети: Аналітичні оцінки – 2006: щорічник / Нац. ін-т стратег. досліджень / за ред. О.С. Власюка. – К. : Вид-во НІСД, 2006. – С. 267-274.

Пустовар Н.В., Лапшина І.А. Міграція – счастливый взгляд на жизнь

Проанализированы связи между такими категориями, как удовлетворенность жизнью, уровень доходов и миграция. Обоснована зависимость между уровнем дохода и удовлетворенностью жизнью в Украине. Предложено использование индекса счастья в качестве индикатора благосостояния страны. Описана важность миграционных процессов для формирования успешной экономической среды.

Ключевые слова: миграция, миграционные установки, интеграция общества, глобализация, мировой индекс счастья.

Pustovar N.V., Lapshina I.A. Migration – happy outlook on life

The article analyzes the relationship between such categories as life satisfaction, income and migration. There is a dependence between income and life satisfaction in Ukraine substantiated. It is offered to use an index of happiness as an indicator of the country well-being. The publication describes an importance of migration for creating the successful economic environment.

Keywords: migration, migration concepts, society integration, globalization, planet happy index.

ДО ВІДОМА АВТОРІВ СТАТЕЙ

Під час підготовки статей до збірника науково-технічних праць "Науковий вісник НЛТУ України" радимо авторам дотримуватись таких рекомендацій.

Вимоги до оформлення. Обсяг тексту статті – 8-16 сторінок. Мова публікації – українська, російська чи англійська. Формат паперу – А4, поля документа – 2 см по периметру. Електронний варіант потрібно створювати за допомогою текстового редактора MS Word 2003, або використовувати редактор Word молодших версій, але документ зберігати у форматі *.doc. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 points, рядки – через 1.5 інтервали.

Вимоги до структури статті. На початку статті обов'язково проставляють індекс УДК (Універсальної десятикової класифікації), в заголовку українською мовою зазначають: вчене звання, ініціали і прізвище автора (або авторів), науковий ступінь, назва закладу, в якому виконано роботу, назва статті, анотація та ключові слова. Далі – російською та англійською мовами: ініціали і прізвище автора (або авторів), назва статті, анотація та ключові слова. (кожна анотація має бути не меншою ніж 500 знаків).

Автор поданої до друку статті повинен чітко уявити коло читачів, на яке він розраховує. Рекомендуємо дотримуватись деяких загальних правил побудови науково-технічної статті: чітко і зрозуміло сформулювати постановку задачі; доступно викласти методику її розв'язання; зробити висновки – науковцям або дати практичні рекомендації – виробничникам. Наукова праця повинна містити необхідні характеристики описаних конструкцій чи схем, але в ній не має бути ні зайвого опису історії питання, ні відомих з підручників ілюстрацій, даних, математичних викладок.

У процесі підготовки рукопису необхідно користуватися науково-технічними термінами відповідно до чинних стандартів на термінологію, наведений матеріал не повинен дублювати таблиці. Скорочення слів, імен, назв у тексті статті не допускаються. Можливе використання тільки загальноприйнятих скорочень – мір (тільки після цифр), хімічних, фізичних і математичних величин. Назви установ, підприємств, марки механізмів і т.ін., що згадуються в тексті статті вперше, необхідно писати повністю (вказуючи в дужках скорочену назву); надалі цю назву можна наводити у скороченому вигляді.

У таблицях необхідно точно вказувати одиниці фізичних величин, у назвах граф слова скорочувати небажано. Таблиці потрібно виконувати переважно вздовж листа з максимальною насиченістю інформації в рядках. Надто громіздких таблиць складати не рекомендується.

Ілюстрації (фотографії та рисунки) до статті дозволяється подати у окремому файлі у форматі *.cdr (редактор CorelDRAW), *.tif або *.jpg (редактор PhotoShop, 300 dpi, b/w або Grayscale) чи оформлених у середовищі MS Excel. Зверніть увагу, що вони будуть надруковані у чорно-білому варіанті. У тексті статті посилання на ілюстрації беруть в круглі дужки, позиції на рисунках розташовують за годинниковою стрілкою і вони повинні відповідати наведеним у тексті. Особливо подані ілюстрації потрібно на зворотному боці пронумерувати і підписати олівцем.

Особливу увагу необхідно звернути на акуратний набір складних формул, індексів і степенів з використанням можливостей редактора MS Equation чи MathType.